

# استفتائات وقف

از مقام معظم رهبری (ادام الله ظلّه)

**استفتاء:** طبق چند فقره وقفنامه قسمتی از آب موقوفه به ترتیب وقف بر شرب منازل گردیده.

(۱) آیا فرد یا سازمان غیر از متولی شرعاً می‌تواند در موقوفه دخل و تصرف کند و امتیاز آب به

افراد غیر از نظر واقف بفروشد یا خیر؟

(۲) آیا متولی یا اداره اوقاف یا هر مقام دیگر شرعاً می‌تواند بدون رعایت تقدم و تأخر قبل از

مشروب شدن چندین خانه مورد نظر واقف که موقوف علیهم اصلی هستند اجازه دهد؟

بسمه

از وقف باید زیر نظر متولی شرعی در جهت وقف استفاده شود

و تغییر ندهند و در صورتی که وقف بر مصارف خاصه شد

جایز نیست و باید همان کیفیت وقف عمل شود و با

فرض اعتبار ترتیب در وقف باید ترتیب استفاده از آن

در صورتی که در غیر جهت وقف و خارج از

آن جایز نیست و در اینجاچه در موضوع اختلافی

باید با نظر متولی شرعی

۱۸۶۳۰




بسمه تعالی

از وقف باید زیر نظر متولی شرعی و در جهت وقف استفاده شود و تغییر ندهند و فروش آب که وقف بر مصارف خاصه شده، جایز نیست و باید به همان کیفیت وقف عمل شود. و با فرض اعتبار ترتیب در وقف باید به ترتیب استفاده نمایند و صرف آب موقوفه در غیر جهت وقف و خارج محدوده آن جایز نیست، و چنانچه در موضوع اختلافی باشد باید به دادگاه‌های زیربط مراجعه شود.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

**استفتاء:** طبق مدلول مندرجات وقفنامه مدرسه علمیه‌ای را با تمام خصوصیات اشاره دارد که باید در آن مدرسین علوم قدیمه باشند و تدریس فقه و علم دینیه شود، و برای ساکنین طلبه دارای حجرات می‌باشد که در زمان حکومت رضاخانی که سازمان اوقاف تحت فرمان وزارت فرهنگ بود آن را غصب و به صورت مدرسه دولتی درآمد و حتی در سال ۴۱ به اداره فرهنگ آن روز سند اجاره تنظیم کردند و اجاره بهای ناچیز تعیین و تاکنون هم پرداخت نکردند و اکنون که تحت حکومت اسلامی هستیم کماکان مدرسه مذکور در تصرف آموزش و پرورش می‌باشد. آیا می‌توان مدرسه علمیه را که آن چنان در وقفنامه مذکور اشاره دارد کما فی السابق همچنان در تصرف آموزش و پرورش باشد و به صورت مدرسه دولتی و یا عناوین مختلف از آن استیفای منافع نماید یا این که باید رفع تصرف شده و به صورت مدرسه علمیه آنچنان که وقفنامه اشاره دارد درآید؟ مستدعی است نظرات فقهی مبارک را ذیلاً موقوم تا وفق آن معمول گردد.

بسمه تعالی  
 تغییر مدرسه علوم دینی و تبدیل آن به مدرسه  
 علوم جدید و اجاره دادن برای این کار  
 با رضایت، باید از ضرر موقوفه  
 در خصوص همان جهت و تقاضا  
 شود  
 ۱۶۵۴۷



بسمه تعالی

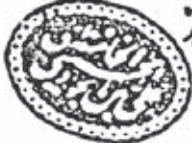
تغییر مدرسه علوم دینی و تبدیل آن به مدرسه علوم جدید و اجاره دادن برای این کار جایز نیست، باید از مدرسه موقوفه در خصوص همان جهت و وقف استفاده شود.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

**استفتاء:** یک باب مسجد قدیمی وجود دارد که در حریم آن مقداری زمین به صورت بایر و بلا استفاده می‌باشد حدود ۳۰ سال گذشته چند تا جنازه کودک دفن گردیده و هیچ گونه مدارکی مبنی بر وقفیت آن وجود ندارد، لذا یک هیئت محبان چهارده معصوم (علیهم السلام) با رضایت اهالی محل تصمیم گرفتند که دور این زمین حصارکشی و بنای حسینیه احداث کنند و آن مسجد قدیمی

که در حال تخریب است را بازسازی و توسعه نمایند، لذا با توجه به تصمیم گرفته شده خواهشمند است از نظر شرعی نظر مبارک حضرتعالی و راهنمایی لازم را مبذول فرمایید.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ  
 زمین مذکور را از مرافق عمومی روستا نباشد و وقفیت آن  
 برای جهت بخصوصی محرز نباشد اما در حسینیه در آن  
 جهت استفاده اهالی مانع ندارد  
 ۱۶۷۰۰




بسمه تعالی

زمین مذکور اگر از مرافق عمومی روستا نباشد و وقفیت آن برای جهت به خصوصی محرز نباشد، احداث حسینیه در آن جهت استفاده اهالی مانع ندارد.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

**استفتاء:** اراضی و باغاتی که شهرت در وقف دارد، هم اکنون به خاطر آن که مدرک کتبی و وقفنامه‌ای در دست نیست عده‌ای اصل وقف بودن آن را زیر سؤال برده و می‌گویند وقف نیست و لذا از پرداخت مال الاجاره به اداره اوقاف خودداری می‌کنند، مستدعی است نظر مبارک را در مورد این اراضی و باغات بیان فرمایید. خداوند سایه حضرتعالی را بر سر مسلمین مستدام بدارد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ  
 مدرک وقفنامه میران نیست، اگر سابقه عمل بر  
 وقفیت دارد و یاد برین معرین و مؤمنین اهل محل  
 استهار به وقفیت دارد حکم و آثار وقف بر آن  
 سرتبت است و تصرفات در آن موقوف برادن  
 و اجازه متولی برمی موقوف است  
 ۱۶۷۰۵



### بسمه تعالی

مدرک وقفنامه میزان نیست، اگر سابقه عمل بر وفق وقفیت دارد و یا در بین معمرین و مؤمنین اهل محل اشتها به وقفیت دارد، حکم و آثار وقف بر آن مترتب است و تصرفات در آن موقوف بر اذن و اجازه متولی شرعی موقوفه است.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

**استفتاء:** فرد خیر اندیشی قطعه زمینی را در سنوات گذشته برای احداث یک باب حسینیه وقف کرده است، اکنون واقف که در قید حیات است علم و اطمینان پیدا کرده است که اگر عین موقوفه فروخته نشود مخروبه و از حیز ارتفاع ساقط می‌شود، تقاضامند است اجازه فرمایید تا زمین مزبور را با نظر اهل خبره و عدول مومنین فروخته و از ثمن آن قطعه زمین با مساحت بیشتر برای احداث حسینیه خریداری نمایند، البته اقامه عزاداری از طرف هیئت محترم محل در زمین مزبور حتی یک بار هم نشده است آیا درست است که موقوفه نسلاً بعد نسل عاقل و باطل و بلا استفاده بماند.



مجلس اربعین تبریز وقف میراث جوادک  
۱۹۴۵۷

### بسمه تعالی

اگر قبض معتبر در وقف حاصل نشده است، اختیار با خود واقف است.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

**استفتاء:** احتراماً قطعه زمینی جزء قبرستان بوده است در زمان حکومت ستم شاهی از دفن اموات در آن جلوگیری و با متروکه اعلام نمودن قبرستان، شهرداری روی آن سند مالکیت گرفته است و سپس به اشخاص حقیقی و حقوقی فروخته شده و با خاکبرداری و تخریب قبور مسلمین ساختمان سازی گردیده است. متولی وقف با اقامه دعوی اعلام وقفیت در دادگاه موفق به اخذ حکم وقفیت زمین مذکور شده است. در رأی صادره آمده است که متولی وقف با در نظر گرفتن فتوای فقهای عظام و نظرخواهی و استفتاء از مقام معظم رهبری عواید حاصله از املاکی که در حال حاضر دفن اموال در آن اراضی امکان ندارد، مشخص نماید. با توجه به این که زمین مذکور سال‌ها تحت تصرف غاصبین بوده و بر روی آن مغازه احداث گردیده و کل سرقفلی و اجاره در طول این سالیان

توسط محکوم علیهم دریافت شده است موقوف فرمائید:

الف) آیا غاصبین زمین ضامن اجرة المثل منافع فوت شده آن از زمان تصرف هستند یا از زمان صدور حکم وقفیت؟

ب) با توجه به این که سرقفلی مأخوذه توسط آنان به مجموع عرصه و اعیان مغازه‌ها تعلق می‌گیرد و با دریافت سرقفلی متصرفین اجاره ناچیزی می‌پردازند و حقوق برای آنان ایجاد می‌شود. آیا غاصبین ضامن پرداخت بخشی از سرقفلی مأخوذه به نسبت سهم زمین موقوفه هستند یا خیر؟  
ج) با لحاظ این امر که تاکنون استفاده از زمین جهت دفن اموات ممکن نیست تکلیف اعیانی احدائی بر روی زمین چیست؟

بسم الله  
غصب و تصرفات غاصبانة مقابر موقوفه موجب ضمان  
اجرة المثل و منافع و درآمدهای استحصالی از آن نیست  
بلکه با فرض وقفیت عرصه برای دفن اموات، باید باللین  
بنا با قلع بنای اهدائی در مقابر موقوفه عرصه را بحال  
سابق برگردانند و تحویل جهت وقف و تسولی برمی‌دهند  
و آنچه بابت فروش مستغلات و سرقفلی که بابت زمین  
مقابر گرفته اند به پرداخت کننده‌گان از متأخرین و  
غیرهم باید برگردانند، و عرصه مقابر را فعلاً بجهتی قابل  
برای دفن اموات نباشد استفاده از آن در سایر  
نهیات زیر نظر تسولی برمی‌ماند نه اردز



۱۶۵۴۸

بسمه تعالی

غصب و تصرفات غاصبانه مقابر موقوفه موجب ضمان اجرة المثل و منافع و درآمدهای استحصالی از آن نیست بلکه با فرض وقفیت عرصه برای دفن اموات، باید مالکین بنا با قلع بنای احداثی در مقابر موقوفه عرصه را به حال سابق برگردانند و تحویل جهت وقف و متولی شرعی دهند و آنچه بابت فروش مستغلات و سرقفلی که بابت زمین مقابر گرفته‌اند به پرداخت کنندگان از مستأجرین و غیر هم باید برگردانند، و عرصه مقابر اگر فعلاً به جهتی قابل برای دفن اموات نباشد، استفاده از آن در سایر خیرات زیر نظر متولی شرعی مانع ندارد.

۱۵

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

**استفتاء:** واقفی نصف ملک موقوفه خود را به کسی بخشیده (این مسئله ۷۰ سال پیش رخ داده). تولیت این ملک موقوفه با اولاد ذکور می‌باشد، حال آیا آن شخص می‌تواند ملک را به نوه‌اش ببخشد یا خیر؟

بسمه تعالی  
 ملک موقوفه و همچنین تولیت موقوفه قابل بخشش به دیگری  
 انتقال به غیر نیست، بلکه باید در موقوفه بر طبق آنچه  
 که واقف تعیین تعیین کرده است عمل نمایند  
 ۱۸۲۶۹

بسمه تعالی

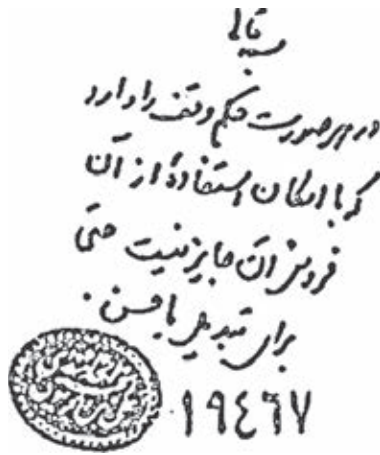
ملک موقوفه و همچنین تولیت موقوفه قابل بخشش به دیگری و انتقال به غیر نیست، بلکه باید در موقوفه بر طبق آنچه که واقف تعیین کرده است عمل نمایند.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

**استفتاء:** از قدیم ایام مردم فرش‌هایی را داخل مسجدی انداخته‌اند حال بعضی از این

فرش‌ها فرسوده و کهنه شده و با توجه به این که معمولاً مردم موقع آوردن فرش فقط به عنوان این که کار خیری کرده باشند فرش را به مسجد آورده‌اند و خیلی از آنها صیغه وقف را ولو به زبان خودشان نخوانده‌اند و یا قصد وقف نداشته‌اند. حال آیا می‌توان این فرش‌ها را فروخت و تبدیل به احسن نمود؟

آیا فرش‌هایی که وقف شده‌اند را نیز می‌توان فروخت و تبدیل به احسن نمود؟ اگر بدانیم که فرش‌ها را وقف کرده‌اند یا این که همین طوری قربه الی الله به مسجد داده‌اند، آیا می‌توانیم آن‌ها را بفروشیم و یا فرش نو برای مسجد تهیه نماییم؟




### بسمه تعالی

در هر صورت حکم وقف را دارد که با امکان استفاده از آن، فروش آن جایز نیست حتی برای تبدیل به احسن.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

**استفتاء:** واقف شش جل زمین را وقف نموده تا مال الاجاره عین موقوفه در ماه محرم و صفر در عباداری صرف شود... تولیت آن مادام الحیوه با واقف و بعد از آن به ارشد اولاد ذکور واقف بطناً و نسلاً بعد بطن و نسل در هر طبقه با تقدم ذکور بر اناث ... چند سؤال مورد نیاز است که از حضرت تعالی استدعای جواب آن را داریم.

۱. منظور از ارشد اولاد، اکبر اولاد است یا خیر توضیح بفرمایید.
۲. بعد از فوت ارشد عین موقوفه مثل مال میت تقسیم می‌شود بین ورثه یا خیر؟ و آیا به ارشد می‌رسد در صورت تقسیم نشدن یا خیر و به چه کسی می‌رسد؟


بسمه تعالی  
 ۱- ضابطی لزجهت تبرور درایت فرقه هزاره اکبر اولاد  
 ارشد آنهاست ۲۱۴۸۹  
 ۲- عین موقوفه بارت نمیرسد تا تقسیم شود و باید از آن در جهت  
 وقف استفاده شود، و متولی وقف همان است که در وقتنامه ذکر کرده  


بسمه تعالی

۱. چنانچه از نظر تدبیر و درایت فرقی ندارند اولاد اکبر اولاد آن ها است.
۲. عین موقوفه به ارث نمی رسد تا تقسیم شود و باید از آن در جهت وقف استفاده شود، و متولی وقف همان است که در وقتنامه ذکر شده است.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه ای

**استفتاء:** چندین سال قبل پس از احداث خیابان چند متر از شارع عام در جلو مسجد باقی مانده که امام جماعت مسجد آن را به نفع مسجد تصاحب می نماید و نمی گذارد شهرداری و ثبت آن را تصرف و به فروش برساند و یک قسمت از آن زمین را برای وضوخانه مسجد، ساختمان می نماید که تاکنون مورد استفاده مؤمنین می باشد و یک قسمت دیگر با اجازه امام جماعت مسجد و با اطلاع اداره اوقاف شهرستان به منظور تأمین هزینه آب و برق و دیگر نیازهای مسجد به صورت مغازه درآمد که با نظارت کامل اداره اوقاف به اجاره داده شود و مال الاجاره آن به نفع مسجد هزینه گردد، ضمناً تصرف در شارع عام و تبدیل آن با اجازه مراجع تقلید در آن زمان بوده متمنی است نظر مبارک را در مورد ساختمان مغازه مذکور مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی  
 ضابطی با اجازه مراجع بزرگ و زیر نظر اداره اوقاف  
 و احکام شرعی انجام شده محضی است و مانع ندارد  
 ۲۱۴۹۳

بسمه تعالی

چنانچه با اجازه مراجع بزرگ و زیر نظر اداره اوقاف و حاکم شرع انجام شده، ممضی است و مانع ندارد.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

**استفتاء:** زمینی است وقف بر مساجد که از روی ناآگاهی و جهالت در دوره قبل از انقلاب یک حسینییه تقریباً به مساحت سیصد متر مربع زیر بنا و تعداد شش باب دکان هر کدام بیست متر زیر بنا ساخته شده است باز در همین زمین موقوفه پس از پیروزی انقلاب به وسیله مسئولین مربوطه چند دستگاه ساختمان شامل: ۱. شرکت تعاونی آبادی، ۲. دفتر پست و تلگراف، ۳. کمیته امداد امام خمینی (رحمت الله علیه)، ۴. نانوایی آبادی ساخته شده است.

آیا این‌ها باید ماهانه اجاره به مساجد پرداخت نمایند و یا ساختمان‌ها و دکان‌ها و نانوایی را تخریب و زمین موقوفه را به حال اول برگردانند و یا این که آزادند کما این که تا به حال به نحو مالک در املاک خود متصرف و بهره برداری نموده‌اند، این تصرفات شرعاً جایز می‌باشد یا متصرفین غاصب هستند؟ مسئله را واضح و روشن بیان فرمایید.

بسمه تعالی  
 وقفیت زمین مذکور از محرز باشد باید آنرا از  
 متولی شرعی موقوفه اجاره کنند، و اگر متولی شرعی  
 اجازه دادن را صلاح وقف بدانند و یا تصرفات  
 انجام شده مغایر جهت وقف بدانند و درخواست  
 تخلیه کنند باید تخلیه نمایند  
 ۱۶۷۰۶

بسمه تعالی

وقفیت زمین مذکور اگر محرز باشد، باید آن را از متولی شرعی موقوفه اجاره کنند، و اگر متولی شرعی اجازه دادن را صلاح وقف نداند و یا تصرفات انجام شده (را) مغایر جهت وقف بدانند و درخواست تخلیه کند باید تخلیه نمایند.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای